

Tachografas

Siekiant gerinti kelių transporto sektoriaus darbo sąlygas ir užtikrinti eismo saugumą keliuose, 1969 m. buvo įvesta prievolė registruoti vairuotojo veiklą (priėmus 1969 m. kovo 25 d. Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 543/69 dėl tam tikrų socialinių teisės aktų, susijusių su kelių transportu, suderinimo). Vairuotojo veiksmai rankiniu būdu turėjo būti registruojami žurnale.

1960–1970 m. atsiradusius mechaninius tachografus vėliau keitė elektroniniai prietaisai.

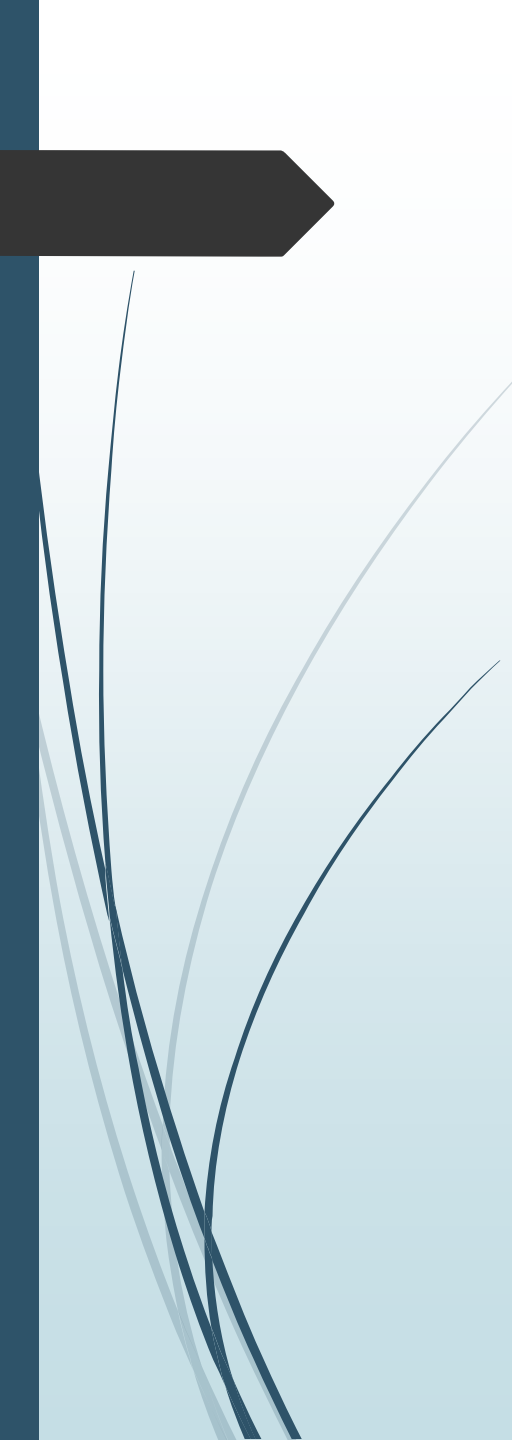
1985 m. gruodžio 20 d. priėmus Tarybos reglamentą 3820/85/EEB (nustato vairavimo ir poilsio laiko taisykles) ir 3821/85 Tarybos reglamentą 3820/85/EEB (nustato tachografų gamybos, jų diegimo ir naudojimo taisykles), pradėtas naudoti analoginis tachografas. Analoginių tachografų vairuotojo laikotarpių įrašai rašomi registracijos lape – tachogramoje. Tačiau ji neapsaugota nuo pažeidimo ir klastojimo. Kontrolės metu nustatomi akivaizdūs pažeidimai ir apgaulės faktai kelia didžiulę grėsmę kelių eismo saugumui, iškraipo konkurenciją ir neskatina kelių transporto sektoriaus plėtotis. Siekiant panaikinti visas su tuo susijusias problemas, nutraukti dažniausiai pasitaikančius piktnaudžiavimus dabartine sistema, užtikrinti veiksmingą kontrolę, skatinant vienodą konkurenciją bei siekiant ekonominės pažangos, atsirado būtinybė imtis neatidėliotinų ir veiksmingų priemonių, kurios atitiktų naujausią mokslinę ir techninę pažangą, situacijai pakeisti.

Kaip vienas efektyviausių sprendimų buvo pasiūlyta pradėti naudoti naują sudėtingesnę kontrolės įrangą – skaitmeninį tachografą su į jį įmontuotu atitinkamu informaciją saugančiu elektroniniu įtaisu bei vairuotojo asmens kortele – ir taip užtikrinti, kad įrašytus duomenis būtų galima atkurti, kad išspausdinti jie būtų suprantami ir patikimi, kad sudėtingesnė įranga pateiktų neginčijamų duomenų apie vairuotojo veiklą ir apie transporto priemonės veikimą. Taip 1998 m. rugsėjo 24 d. priėmus Tarybos reglamentą 2135/98/EB, iš dalies pakeitusį Tarybos reglamentą 3821/85/EEB, pradėtas naudoti skaitmeninis tachografas, kurio techniniai duomenys aprašyti 1B priede – vadinamajame techniniame priede. Skaitmeninis tachografas labiau apsaugotas nuo neteisėtų veiksmų, kuriais naudotojai galėtų iškreipti duomenis. Ši sistema taip pat leidžia lengviau ir geriau kontroliuoti vairuotojų darbo laiką patiems vairuotojams ir kontroliuojančioms įstaigoms. Todėl nuo 2006 m. gegužės 1 d. visose naujose pirmą kartą pradedamose eksploatuoti transporto priemonėse, sveriančiose daugiau kaip 3,5 t, išskyrus tam tikras išimtis, privalėjo būti įdiegti skaitmeniniai tachografai, o valstybės narės privalėjo išduoti identifikavimo korteles, naudojamas darbo ir laiko apskaitai skaitmeniniuose tachografuose (tachografų korteles).

Tobulėjant technologijoms ir siekiant geriau užtikrinti tachografo sistemos veiksmingumą ir efektyvumą, kelių eismo saugumą, užkirsti kelią tachografų pažeidimams, sukčiavimui tachografų kortelėmis ir taip pagerinti tachografų sistemą, atsirado galimybė pradėti naudoti išmaniuosius (naujos kartos) skaitmeninius tachografus. Taip nuo 2016 m. kovo 2 d. buvo pradėtas taikyti naujasis Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (ES) Nr. 165/2014 (priimtas 2014 m. vasario 4 d.), kuriame numatytas pažangių skaitmeninių technologijų naudojimas: su globalia navigacijos palydovine sistema sujungtų tachografų naudojimas (tinkamas ir ekonomiškai efektyvus būdas automatiškai registruoti duomenis, užtikrinant patikros kelyje veiksmingumą), aukštesnių standartų, taikytinų tachografų dirbtuvėms, įdiegiančioms ir kalibruojančioms tachografus, naudojimas (tokiu būdu turėtų mažėti sukčiavimo ir manipuliavimo atvejų, didėti dirbtuvių patikimumas). Todėl nuo 2019 m. birželio 19 d. visose naujose pirmą kartą pradedamose eksploatuoti transporto priemonėse, sveriančiose daugiau kaip 3,5 t, išskyrus tam tikras išimtis, privalo būti įdiegti išmanieji (naujos kartos) skaitmeniniai tachografai.

Skaitmeninis tachografas – transporto priemonėse įrengta įranga, registruojanti informaciją apie šių transporto priemonių judėjimą, vairuotojų vairavimo ir poilsio laikotarpius. Signalas iš transporto priemonės (dažniausiai iš greičių dėžės) kabeliu nuolat perduodamas į skaitmeninį tachografa.

Skaitmeninis tachografas savo duomenų atmintyje registruoja labai daug svarbių duomenų:

- įrangos identifikavimo duomenis (transporto priemonės bloko identifikavimo duomenis: gamintojo ir programinės įrangos duomenis; judesio jutiklio identifikavimo duomenis);

- apsaugos elementus (europinį atvirąjį raktą, valstybės narės pažymėjimą, įrangos pažymėjimą, įrangos slaptaįjį raktą);

- duomenis apie tachografo kortelės naudojimą (kortelės turėtojo duomenis);

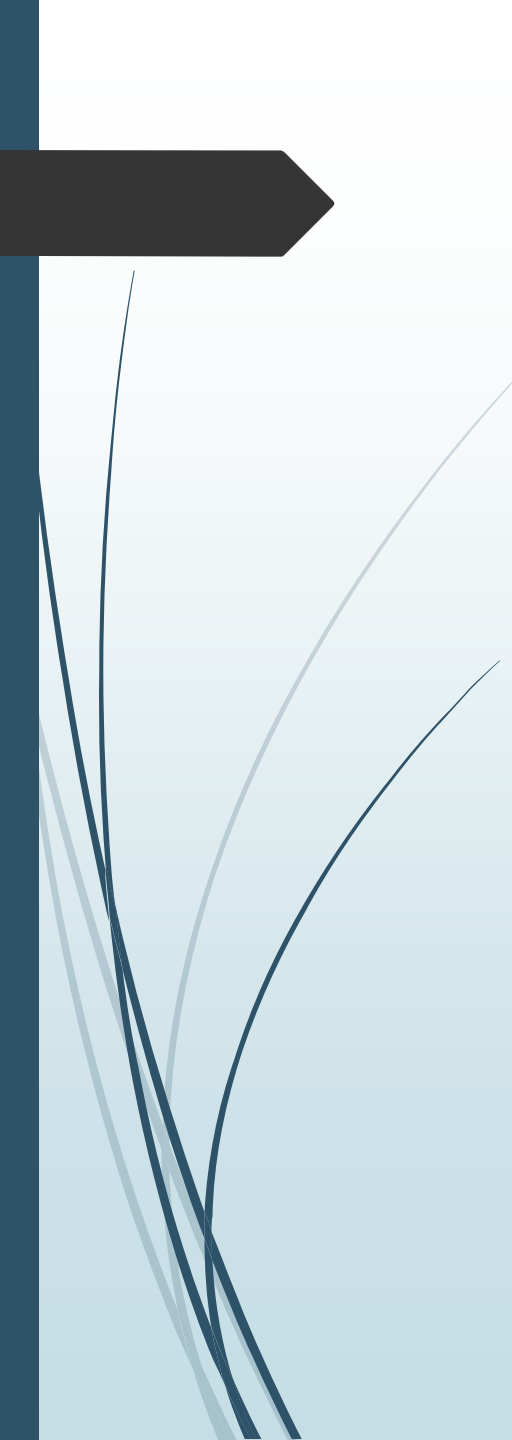
- duomenis apie vairuotojo veiklą (važiavimo būseną, veiklos rūšį, pasikeitimo datą ir laiką);

- datą;

- išsamius duomenis apie greitį (kiekvieną sekundę paskutinių 24 valandų laikotarpiu);

- duomenis apie įvykius (kortelės, tachografo gedimus, kortelių nesuderinamumą, važiavimą be reikiamos kortelės, greičio viršijimą, maitinimo nutrūkumą, mėginimą pažeisti apsaugą);

-
- penkių pastarųjų kalibravimų duomenis;
    - duomenis apie kontrolės veiklą (kontrolės datą ir laiką, kontrolės kortelės numerį ir ją išduodančios valstybės narės žymenį, kontrolės rūšį (rodymas ekrane ir (arba) spausdinimas, ir (arba) duomenų perkėlimas iš transporto priemonės bloko, ir (arba) duomenų perkėlimas iš kortelės));
    - duomenis apie įmonės užraktus;
    - duomenis apie duomenų perkėlimą (duomenų iš atminties perkėlimą į išorines laikmenas įmonės arba kalibravimo režimu).

Skaitmeninis tachografas suteikia atrankinės prieigos teises naudotis jame esančiais duomenimis ir funkcijomis pagal naudotojo tapatybę. Skaitmeniniame tachografe saugomi duomenys yra prieinami kontrolės pareigūnams. Skaitmeninis tachografas, skirtingai nei analoginis tachografas, kuris vairuotojo ir kitus duomenis užrašo registracijos lape – tachogramoje, atitinkamus duomenis įrašo ir laiko ne tik savo atmintyje, bet ir mikroprocesorinėse tachografo kortelėse. Iš šių kortelių yra nustatoma skaitmeninio tachografo naudotojų tapatybė. Tachografo kortelės ir tachografo informacija gali būti išspausdinta popieriuje, be to, visą informaciją, susijusią su vairuotojo veikla, galima peržiūrėti ir tachografo ekrane, tam tikslui pasirenkant atitinkamus meniu punktus. Specialia programine ir technine įranga tachografo kortelėje ir transporto priemonės atmintyje įrašytą informaciją galima nuskaityti, perkelti į kompiuterį ar kitas išorines duomenų laikmenas, saugoti nustatytą laiką, vėliau ją analizuoti, persiųsti ir t. t.

Skaitmeninį tachografą sudaro laidai, judesio jutiklis ir transporto priemonės blokas. Transporto priemonės bloke yra procesorius, duomenų atmintis ir laikrodis, du kortelės su mikroprocesoriumi sąsajos įtaisai (vairuotojo ir vairuotojo porininko), spausdintuvas, ekranas, vaizdinis perspėjimo įtaisas, kalibravimo ar duomenų perkėlimo jungtis ir įtaisai naudotojo informacijai įvesti. Skaitmeninis tachografas per papildomas jungtis gali būti prijungtas prie kitų išorinių įrenginių. Jame esantis integruotas ekranas (2 eilutės po 17 ženklų) rodo transporto priemonės greitį, transporto priemonės ridą, valandą ir datą, taip pat vairuotojų veiklos laikus (vairavimo be pertraukos laiką, poilsio laiką ir kt.).

Vairuotojai, įmonės (ūkio subjektai), dirbtuvės (tachografo kalibravimo centrai) ir pareigūnai (kontroliuojančių įstaigų) turi skaitmeniniuose tachografuose naudojamas korteles, pritaikytas pagal atliekamas funkcijas ir leidžiančias naudotis esančiais duomenimis ar prieiti prie jų.

DIRBTUVĖS
Programinė įranga

Dirbtuvės kortelė

Aptarnavimo įranga

TRANSPORTO PRIEMONĖS KOMPONENTAI

Vairuotojo kortelė

Duomenų
sašaja

**ĮMONĖ, EKSPLOATUOJANTI TRANSPORTO
PRIEMONĖ**

Programinė
valdymo
įranga

Įmonės kortelė

KONTROLĖS ISTAIGA

Analizės programinė
įranga

Kontrolės kortelė

Kelių
kontrolė

Įmonės
kontrolė

**VIEŠOJO RAKTO
INFRASTRUKTŪRA**

Skaitmeninis tachografas

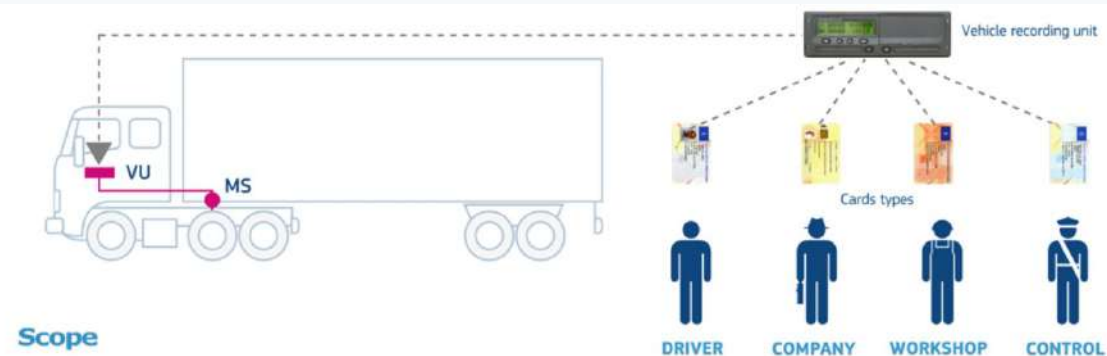
Išmanieji tachografas yra naujos kartos privalomi skaitmeniniai registratoriai, skirti užtikrinti, kad būtų vykdomi ES teisės aktai dėl profesionalių vairuotojų vairavimo ir poilsio laiko (socialinis reglamentavimas).

Naujosiose funkcijose visapusiškai išnaudojamos pažangios skaitmeninės technologijos, pvz., palydovinės padėties nustatymas, trumpojo nuotolio komunikacija kelių vykdytojams ir sujungimas su kitomis telematikos programomis (pvz., išmaniosiomis parkavimo programomis arba mokėjimo už vairavimą programėlėmis), naudojant suderintą intelektualiosios transporto sistemos sąsają. Tai leis automatiškai registruoti kelionės pradžios ir galutinę vietą, taip pat leis nuotoliniu būdu pasiekti kai kuriuos tachografo duomenis belaidžiu duomenų perdavimo būdu kontrolės institucijoms.

Didinti kelių eismo saugumą, kontroliuojant vairuotojų aktyvumą (ribojant kasdienio vairavimo valandas).

Užtikrinti minimalius profesionalių vairuotojų darbo sąlygų standartus.

Garantuoti sąžiningą konkurenciją tarp ES transporto įmonių.

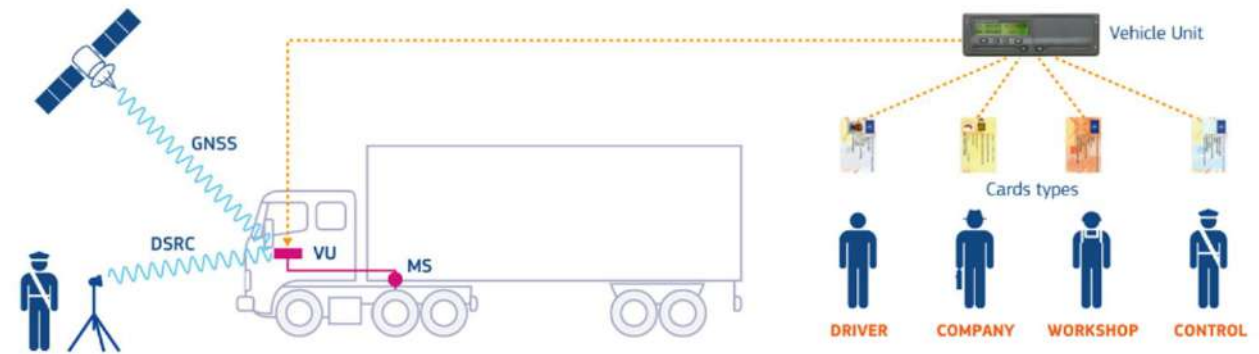
Išmanusis skaitmeninis tachografas

Išmanieji tachografs yra naujos kartos privalomi skaitmeniniai registratoriai, skirti užtikrinti, kad būtų vykdomi ES teisės aktai dėl profesionalių vairuotojų vairavimo ir poilsio laiko (socialinis reglamentavimas).

Naujosiose funkcijose visapusiškai išnaudojamos pažangios skaitmeninės technologijos, pvz., palydovinės padėties nustatymas, trumpojo nuotolio komunikacija kelių vykdytojams ir sujungimas su kitomis telematikos programomis (pvz., išmaniosiomis parkavimo programomis arba mokėjimo už vairavimą programėlėmis), naudojant suderintą išmaniosios transporto sistemos sąsają. Tai leis automatiškai registruoti kelionės pradžios ir galutinę vietą, taip pat leis nuotoliniu būdu pasiekti kai kuriuos tachografo duomenis belaidžiu duomenų perdavimo būdu kontrolės institucijoms.

Išmanusis tachografas yra privalomas naujai registruotoms transporto priemonėms nuo 2019 m. birželio 19 d.

Smart Tachograph

Vairuotojai, vairuojantys transporto priemonę su įrengtu skaitmeniniu tachografu, privalo naudoti skaitmeninę vairuotojo tachografo kortelę. Šioje kortelėje saugomi vairuotojo duomenys, įskaitant ir vairavimo ir poilsio laikotarpį.

Vairuotojo kortelė – tachografo kortelė, kuri identifikuoja vairuotoją ir yra skirta duomenims apie tam tikrus vairuotojo darbo ir poilsio laikotarpius kaupti. Vairuotojo kortelės atmintyje saugomi 28 dienų duomenys. Vairuotojo kortelė išduodama 5 metams.

Įmonės kortelė – tachografo kortelė, kuri identifikuoja teisėtą transporto priemonės valdytoją, užrakina jo duomenis ir leidžia skaitmeniniame tachografe kaupiamus ir saugomus duomenis rodyti ekrane, juos perkelti į kitą skaitmeninę rinkmeną ir spausdinti. Įmonės kortelė išduodama 5 metams.

Dirbtuvės kortelė išduodama tik tiems asmenims, kurie dirba patvirtintose dirbtuvėse (kurioms suteikta teisė atlikti tachografų techninę priežiūrą) ir turi reikiamą šios srities kompetenciją (kompetenciją patvirtinantį dokumentą, išduotą tachografo gamintojo ar jo įgaliotojo atstovo, ir metrologo tikrintojo arba tachografų tikrintojo pažymėjimą). Dirbtuvės kortelė leidžia kalibruoti skaitmeninį tachografą.

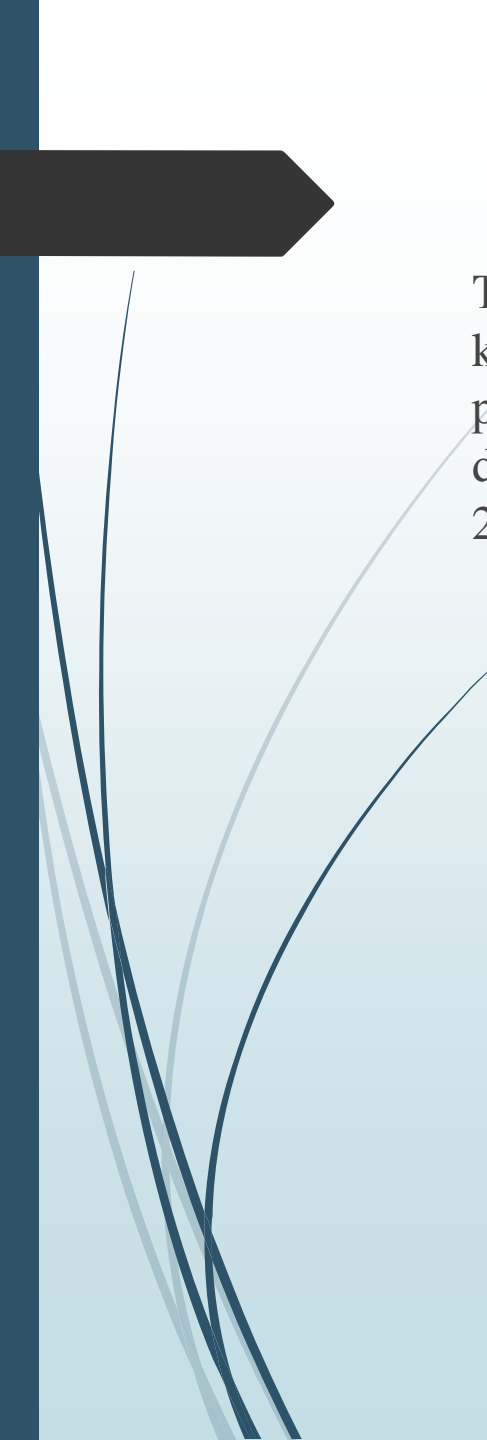
Dirbtuvės kortelė – tachografo kortelė, kuri identifikuoja patvirtintą dirbtuvę ir dirbtuvės kortelės turėtoją, leidžia kalibruoti skaitmeninį tachografą, tikrinti ir perkelti duomenis iš skaitmeninio tachografo į kitas skaitmenines rinkmenas. Dirbtuvės kortelė išduodama 1 metams.

Kontrolės kortelė išduodama tik Lietuvos Respublikos kontroliuojančioms institucijoms, vykdančioms vairuotojų vairavimo ir poilsio laiko kontrolę keliuose. Tokia teisė suteikta Lietuvos transporto saugos administracijai, Lietuvos policijai ir Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

Kontrolės kortelė – tachografo kortelė, kuri identifikuoja kontrolės instituciją bei leidžia skaityti, spausdinti ir perkelti skaitmeninio tachografo arba vairuotojo kortelės atmintyje esančius duomenis. Kontrolės kortelė išduodama 5 metams.

Tachografų dirbtuvė – Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta tvarka įregistruota įmonė, kuriai Administracijos direktoriaus nustatyta tvarka suteikta teisė vykdyti tachografų techninę priežiūrą. Įmonė, siekianti vykdyti tachografų techninę priežiūrą, turi atitikti Tachografų dirbtuvių veiklos taisyklių, patvirtintų Lietuvos transporto saugos administracijos direktoriaus 2021 m. rugsėjo 22 d. įsakymu Nr. 2BE-252 (toliau – Taisyklės), reikalavimus.

Vairuotojas naudodamasis tachografu registruoja

- ❑ Kiti darbai – laikas nuo darbo pradžios iki pabaigos, kurio metu mobilus darbuotojas yra savo darbo vietoje, darbdaviui žinant, ir vykdo savo funkcijas ar veiklą. Tai yra:
  - Pakrovimas ir iškrovimas
  - Valymas ir techninė priežiūra
  - Visi kiti darbai, skirti transporto priemonės, krovinio saugumui užtikrinti, arba vykdyti teisinius ir kontrolės įpareigojimus.
  - Laikas, kuriuo jis negali laisvai disponuoti ir turi būti darbo vietoje
  - Pasirengęs imtis įprastinio darbo su tam tikromis užduotimis.

Kitas darbo
laikas

Buvimas darbe - tai kitas laiko tarpas nei pertraukos ir poilsio laikas, kurio metu mobilus darbuotojas neprivalo būti savo darbo vietoje, tačiau turi būti pasiekiamas, kad iškvietus galėtų pradėti, tęsti vairavimą arba atlikti kitą darbą.

Vairuojantiems komandomis, buvimo šalia vairuotojo arba miegamojoje vietoje laikas, kai transporto priemonė juda (kai yra saugumą užtikrinantys įrenginiai pvz. Diržai, sienelės ir t.t.).

Laikas laukiant pasienyje, taip pat laikas, kai draudžiamas eismas

Lydi transporto priemonę, gabenama keltu arba traukiniu.

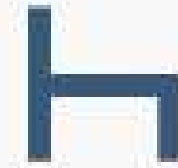

Pasiruošimo
laikas

Pertraukos darbo metu ir kasdienio poilsio laikotarpiai

Pertauka - tai laikotarpis, kurio metu vairuotojas nevairuoja ar nedirba kitų darbų, ir kuris naudojamas tik jėgų atgavimui.

Poilsis – nepertraukiamas laiko tarpas, per kurį vairuotojas gali laisvai disponuoti savo laiku.

Pertraukos
ir poilsio laikas

Informaciją, užfiksuotą skaitmeniniame tachografe ir vairuotojo kortelėje galima:

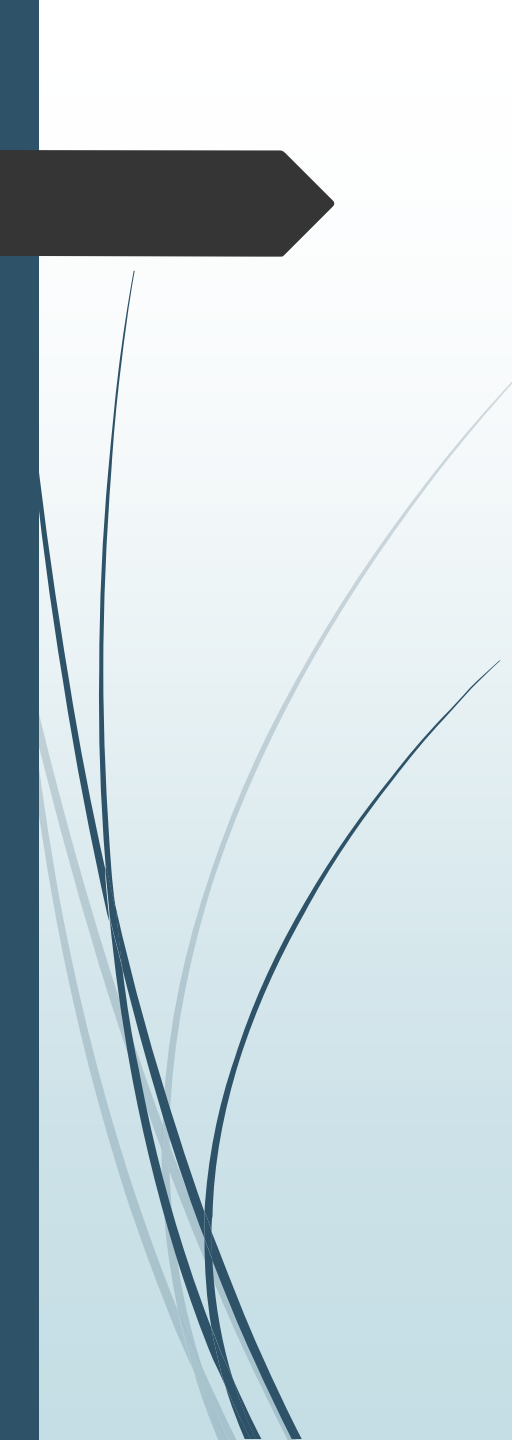
- Peržiūrėti tachografo ekrane (Informacija, susijusi su vairuotojo veikla)
- Specialia programine ir technine įranga nuskaityti, perkelti į kompiuterį ar kitas išorines duomenų laikmenas ir analizuoti
- Išspausdinti popieriuje.

Duomenų perkėlimas:

- 90d. - iš transporto priemonės tachografo
- 28d. - iš vairuotojo kortelės

Visi iš transporto priemonės ir vairuotojo kortelės perkelti duomenys turi būti saugomi ne mažiau kaip 1 metus įmonės kompiuterinėje duomenų bazėje.

2010m. liepos 1 d. Reglamentas (ES) Nr.581/2010 dėl ilgiausių leistinų laikotarpių, per kuriuos turi būti perkelti susiję duomenys iš transporto priemonių ir vairuotojų kortelių.

Vairuotojas įregistruoja kaip kitą darbą laiką, praleistą transporto priemonėse, naudojamose komercinėms operacijoms, kurios nepatenka į minėto reglamento taikymo sritį.

Vairuotojas taip pat įregistruoja visą kitą buvimo darbo vietoje laiką. Šis įrašas įregistruojamas ranka registracijos lape ar spaudinyje arba įvedamas panaudojant įrašymo įrangos rankinio įvedimo mechanizmą.

Bet koks laikas, praleistas vykstant į vietą, kurioje paimama transporto priemonė, kuriai taikomas šis reglamentas, ar grįžtant iš tos vietos, jei transporto priemonė nėra vairuotojo namuose ar darbdavio veiklos centre, kuriame vairuotojas paprastai būna, nelaikomas poilsiu ar pertrauka, išskyrus atvejus, kai vairuotojas yra kelte arba traukinyje ir turi galimybę pasinaudoti miegamąja kajute (kupė), gultu ar lova.

Bet koks laikas, vairuotojo praleistas vairuojant transporto priemonę, vykstant iki ir nuo transporto priemonės, jei ji nėra vairuotojo namuose ar darbdavio veiklos centre, laikomas „kitais darbais“.

Mobilusis darbuotojas – darbuotojas, įgulos narys, kurį įmonė, teikianti keleivių ar prekių gabenimo keliais, oru ar vidaus vandenimis paslaugas, samdo keliaujančio ar skraidančio personalo (ekipažo) nariu.

Mobilaus darbuotojo darbo laikas – laikas nuo darbo pradžios iki pabaigos, kurio metu mobilus darbuotojas yra savo darbo vietoje, darbdaviui žinant ir vykdo savo funkcijas ar veiklą, tai yra laikas, skirtas įvairiai kelių transporto veiklai, kuri yra tokia:

- Vairavimas
- Krovimas
- Valymas ir techninė priežiūra
- Pagalba įlaipinant ar išlaipinant keleivius iš transporto priemonės (kai įmonės veikla yra – keleivių vežimas)
- Visi kiti darbai, skirti transporto priemonės, krovinio ir keleivių saugumui užtikrinti arba teisiniams ir kontrolės įpareigojimams, tiesiogiai susijusiems su konkrečia atliekama transporto veikla, įskaitant krovimo priežiūrą, administracinius policijos, muitinės, įmigracijos pareigūnų ir kitus formalumus, vykdyti.
- Laikas, kuriuo jis negali laisvai disponuoti ir turi būti darbo vietoje, pasirengęs imtis įprastinio darbo, su tam tikromis užduotimis, kurios susijusios su budėjimu, kai laukiama krovimo darbų, kai neįmanoma iš anksto nustatyti trukmės, t.y. prieš išvykimą arba tik prieš faktinio išvykimo laiką, arba pagal bendras sąlygas, suderėtas socialinių partnerių.

Vairuotojas negali naudotis transporto priemonėje sumontuotu tachografu, nes kurį laiką nebūna transporto priemonėje, įrašo savo veiklos laikotarpius:

Analoginis tachografas – nesutepant registracijos lapo įregistruojami ranka, automatinėmis ar kitomis priemonėmis.

Skaitmeninis tachografas – naudojant tachografe numatytą rankinio įvedimo įtaisą, įvedami į vairuotojo kortelę.

Valstybės narės nenustato reikalavimo vairuotojams pateikti formas, patvirtinančias jų veiklą tuo metu, kai jie nebuvo transporto priemonėje (165/2014, 34 str. 3 d.)

Blankas, patvirtinantis vairuotojų veiklos laikotarpius - įmonė privalo:

- Prieš vairuotojo kelionę išduoti vairuotojui nustatytos formos blanką
- Nustatyti blankų išdavimo, apskaitos ir saugojimo tvarką įmonėje
- Blankus kartu su tachografų registracijos lapais ar duomenimis, perkeltais iš vairuotojo kortelės ir skaitmeninio tachografo, saugoti ne trumpiau kaip 1 metus
- Užtikrinti, kad blankai nebūtų išduodami nurodant veiklos laikotarpius, neatitinkančius realios vairuotojo veiklos.

Analoginis tachografas

Vairuotojas kelionės metu privalo turėti bei pateikti įgaliotam pareigūnui pareikalavus:

- Einamosios dienos ir prieš tai ėjusių 28 dienų vairuotojo naudotus registracijos lapus
- Vairuotojo kortelę, jei turi
- Visus einamosios dienos ir prieš tai ėjusių 28 dienų ranka darytus įrašus ir spaudinius pagal Reglamentą (EEB) 3821/85 ir (EB) Nr.561/2006 reikalavimus
- Blanką (-us) patvirtinanti (-čius) vairuotojo veiklos laikotarpius.

Skaitmeninis tachografas

Vairuotojas kelionės metu privalo turėti bei pateikti įgaliotam pareigūniui pareikalavus:

- Savo asmeninę vairuotojo kortelę
- Visus einamosios dienos ir prieš tai ėjusių 28 dienų ranka darytus įrašus spaudinius
- Registracijos lapus, atitinkančius nurodytą laikotarpį, kurio metu jis vairavo transporto priemonę, kurioje yra sumontuotas analoginis tachografas
- Blanką, patvirtinantį vairuotojo veiklos laikotarpius.

